

A magyar rendészettudomány 180 éve

180 years of Hungarian police science

Sallai János

Prof. Dr., egyetemi tanár, iskolavezető-helyettes, rendőr ezredes
Nemzeti Közsolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
Nemzeti Közsolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Doktori Iskola
sallai.janos@uni-nke.hu

„A tudós feladata a keresés, szüntelen kutatás.

És ha talált valamit, ha felért egy csúcsra, akkor látja csak, milyen nagy terület nyúlik előtte, amely még teljesen ismeretlen, feltárásra, kutatásra vár. Szóval, ha a keresés sikerrel jár, akkor egyre több és több keresnivalót talál.[...] Az ember sohasem jut majd a tudomány végére, sőt ellenkezőleg, minél többet tudunk, annál kevesebbet ismerünk ahhoz képest, amit ismerni szeretnénk.”

Pheidiasz

A magyar rendészettudomány kialakulása a Nyugat-Európában már elterjedt és megerősödött rendészettudományi modellekhez kötődik. A rendfenntartás az államok kialakulásával a hétköznapi élet egyik legfontosabb tényezőjévé vált, amelyhez elméleti alapokat nyújtottak a 18. századtól megszületett rendészettudományi munkák. Magyarországon a modern rendészet kialakulása osztrák közvetítéssel a 19. század közepére, Karvasy Ágoston művének megjelenéséhez köthető. Ezt követően a rendészeti szakfolyóiratokban, rendészettudományi, közigazgatástudományi művekben folyamatosan nyomon lehet követni a rendészet fejlődését. E fejlődés következtében létrejött az állami rendőrség, magas szintű rendőrtisztviselői (fogalmazói, felügyelői, detektív) képzés és számtalan rendészeti szakirodalom.

Absztrakt

Cél: A tanulmány célja, hogy bemutassa azokat a legfontosabb nemzetközi és hazai rendészettörténeti eseményeket, amelyek meghatározóak voltak a hazai rendészettudomány kialakulásában, fejlődésében.

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2024. 04. 03. Elfogadás: 2024. 04. 09.

Módszertan: A jelen tanulmány a hazai és a nemzetközi rendészeti szakirodalom több száz kiadványának tartalmi feldolgozásával, azok gondolatainak elemzésével, kronológiai sorrendbe helyezésével, a hazai és nemzetközi események párhuzamba állításával készült.

Megállapítások: Mára nyilvánvalóvá vált, hogy a rendészet a története során egyértelműen tudásalapú tevékenységgé vált, amelyet ma már BA, MA és doktori iskola keretein belül oktatnak.

Érték: A tanulmány abban nyújt segítséget, hogy a rendészettudomány kutatói, oktatói és a rendészeti tevékenységet folytatók a döntéseik kiérleléséhez, mindennapos munkáikhoz a hazai vagy nemzetközi rendészettudomány szakirodalmából meríthetnek.

Kulcsszavak: rendészet, rendészettudomány, rendészetelmélet, biztonság

Abstract

Aim: The aim of the study is to present the most important international and domestic events in the history of policing, which were decisive in the development of the Hungarian police science.

Methodology: The present study has been prepared by processing the contents of hundreds of publications in the domestic and international law enforcement literature, analysing their reflections, placing them in chronological order, and juxtaposing domestic and international events.

Findings: It is now clear that policing has clearly evolved throughout its history into a knowledge-based activity, now taught in BA, MA and PhD schools.

Value: The study will help police researchers, academics and law enforcement practitioners to draw on the literature of domestic or international law enforcement to inform their decisions and everyday work.

Keywords: law enforcement, law enforcement science, law enforcement theory, security

A rendészettudomány nemzetközi gyökerei és történeti áttekintése

A rend fenntartása, veszély elhárítása az emberi léttel azonos időben születhetett. A rendőrség, rendőr gyökerei ugyanakkor a görög városállamokhoz, a poliszhoz kötődnek. Így első rendőr, rendészet szavunk forrása is a görög, majd latin szó, a politia. Az első rendőri szabályzat (Magyar Jogász-Ujság, 1903) is az ókorhoz – időszámításunk előtti II. századból –, Pergamenhez köthető.

Később francia, majd német területen a police, polizei szavak terjedtek el. A 16. században német területen (Augsburg 1503) a birodalmi rendtartásban került először megfogalmazásra az, amit a rendészet magában foglalt. A rendfenntartás tudományos igényű művelésének első megnyilvánulása Jusztia 18. század közepén kiadott *Rendőrtudományok alapelveihez* kötődik. Hasonlóan a 18. században élt Nicolas Delamare, akinek a rendészetről szóló, *Traité de la Police* című könyve szintén mérföldkő a rendészet történetében. Művében a rendészet lényegét a társadalmat alkotó egyénekről való gondoskodásban látta a szerző. A 18. század végén az osztrák Sonnenfels fejtegette ki a rendőri tudomány fogalmát. Sonnenfels szerint a „rendőri tudomány azon alapelvek foglalatlja, melyeknél fogva az állam benső biztonsága megállapítható és fenntartható” (Közrendészeti lap, 1872). A 18-19 században a német területen¹ számtalan rendészetfogalom született, a rendészetet már akadémiákon, egyetemeken oktatták, de abban az időben a rendészet tartalma alatt nemcsak a rendőri tevékenységre vonatkozó ismereteket értették, hanem az államigazgatás más ágazatait is. Ám a letisztult rendészettudomány gyökerei mindenképp a francia és német területre vezetnek. Később, a 20. században a nemzetközi rendőri együttműködés kibontakozása is Európához, Monacóhoz (1914) és Bécshez² (1923) vezet, amely eredményeként létrejött az Interpol. A 20. század elején a bűnügyi, rendőri témához kapcsolódó nemzetközi konferenciákon is egyre többször elhangzott a rendőri, rendészeti tudomány létjogosultsága (Jogtudományi Közlöny, 1909). Így például az 1909-es, Turinban megtartott nemzetközi bűnügyi kongresszusi tudósításból megtudható, hogy „Rómában Otfolenghi professzor alapított a rendőri tudomány részére egy iskolát, mely azonban az egyetemtől teljesen független. Jelenleg csak Lausanneban van rendes tanszéke e tudománynak, melyet ez idő szerint dr. Léiss egyetemi tanár tölt be, ki heti háromórás kollégiumában az egész materiát előadja” (Jogtudományi Közlöny, 1909).

A rendőrtudomány első nemzetközi eseményei Németországhoz fűződnek. 1924-ben Zoopotban tartottak rendőr konferenciát és kiállítást. A rendezvény fő témája és érdekessége a távazonosítás volt, amelyet a dán Hakon Jorgensen adott elő. A zoopoti rendőri konferenciát 1925-ben a karlsruhei nemzetközi rendőrkiállítás és az ott tartott rendészettudományi előadások sorozata követte. (Az előadások témái: Gyilkos vagy öngyilkos. Bűnügyi vegytan és bűnügyi mikroszkópia. Bűnügyi oktatás. Fénykép táviratozás. Színházi rendészet. Fogorvos a rendőri

1 A rendészettudomány a 18. század elején emelkedett a kamarai tudományok körébe. Poroszország 1727-ben mutatott példáját követve az egyetemeken sorra jöttek létre a kamarai tudományok tanszékei, és a rendészettudomány oktatása általánossá vált.

2 A nemzetközi bűnügyi együttműködés szervezetének létrehozásában döntő szerepet játszott Johann Schober bécsi rendőrfőkapitány. Az alapításban a magyar rendőrség is képviselte magát és az 1920-as, 1930-as években az Interpol vezetésében. Meghatározó szerepet játszott dr. Dorning Henrik mint a magyar rendőrség képviselője.

szolgálatban.) Az Interpol vezetése 1926-ban Berlinben tartotta kongresszusát, amelyet vele párhuzamosan egy rendőrségi konferencia és kiállítás is követett. A nemzetközi rendészettudományi együttműködésnek a folyamatát a második világháború megakasztotta, majd a háború után az Interpol ismét magára talált. A 20. század második felében elindult európai egyesülési gondolat az 1990-es évek végén az Europol létrejöttét eredményezte, amely mára nemcsak büntügyi, hanem – a CEPOL (Európai Rendőr Akadémia) által – tudományos-oktatási együttműködés gyakorlati megvalósulását is jelenti. A CEPOL által indított kutatás (CEPOL, 2007) tárta fel az Európában jelenlévő elméleteket a rendészettudományról. A kutatás fő kérdése az volt, hogy: *„Van-e a rendészettudománynak egységes európai értelmezése és meghatározása? Hogyan írható le a rendészettudomány és a rendészeti tárgyú kutatások egymásra gyakorolt kölcsönhatása?”* (CEPOL, 2007). A német, holland, szlovák, osztrák, lengyel, szerb és finn rendészeti képzést személyesen is tanulmányozva megállapítottam, hogy mára természetessé vált a rendőr-, rendészeti képzés főiskolákon (BA), egyetemeken (MA) és doktori iskolákban. Ennek következménye, hogy a rendészeti kutatások teljesen bevett tevékenységekké váltak az európai országokban, és mind a rendészeti témájú oktatási kurzusok, mind a rendészeti szakirodalom online és hagyományos formában elterjedtek. Ugyanúgy, mint a hazai és nemzetközi rendőri, rendészeti konferenciák, kutatások. Ennek eredményeként mára Európában és a világon mindenütt jegyzik a rendészettudományt, és a globalizáció eredményeként egyre jelentősebb kihívások elé állítják a rendészettudomány művelőit. A CEPOL kutatások szerint is a modern rendészettudomány mára több annál, mint amit a rendőrség nap mint nap a gyakorlatban végez. A 2007-es CEPOL munkacsoport zárójelentésében a rendészettudomány meghatározással kapcsolatban az alábbi következtetésre jutottak: *„A rendészettudomány a rendőrség – mint intézmény – és a rendészet – mint folyamatos tevékenység – tudományterülete. Alkalmazott diszciplínaként a rendészettudomány a rendészet területén belül hozzá közel álló más tudományágak módszereit és tárgykörét ötvözi. Magában foglalja mindazt, ami a rendőrség teendője, és minden olyan külső tényezőt, ami a rendészetre és a közrendre hatással van. Ez a definíció jelenleg megfelelően ragadja meg azt az állapotot, ahogy a rendészeti tanulmányok mindinkább elfogadott és bevett diszciplínává válnak. A rendészettudomány azzal a szándékkal próbál a tényekre magyarázatot találni, illetve a rendészeti munka valóságáról ismeretekhez jutni, hogy azok alapján általános érvényű következtetéseket vonjon le, és a lehetséges forгатatókönyveket jó előre lássa”* (CEPOL, 2007).

A következtetésből jól kivehető, hogy a modern rendészettudomány felhasználja a rendőrség, rendészeti szervek tapasztalati tudását és a hozzá kapcsolódó diszciplínák tudományos tapasztalatait, ismereteit.

A fenti áttekintés egyértelműen igazolja, hogy bár a rendészettudomány egy régi kifejezés, annak jelentéstartalma az évszázadok során átalakult. Míg a 18. században a rendészettudomány jobbra a közigazgatás tudományát jelentette, a 19. századtól mára ez egyértelműen önálló tudományággá vált. A jövőre vonatkozólag a modern rendészettudomány a globalizáció kihívásait figyelembe véve a következő öt pillére fog épülni.

1. *„Politikai (közigazgatási) rendészettudomány, amely főleg a rendőrség feladatainak és hatáskörének, illetve a közigazgatási hatóságokkal, a törvényhatóságokkal és a lakossággal fenntartandó kapcsolatrendszer normatív meghatározását foglalja magába.*
2. *Társadalmi rendészettudomány, amelynek középpontjában a rendőri testület elvárt és valóságos működése áll a rendőrség által maga elé tűzött célok, ezenkívül – nem kisebb súllyal – a hatóságokkal és a lakossággal fenntartott kapcsolatok, saját szervezete és állománya, továbbá az általános viszonyok és a társadalmi fejlemények tükrében.*
3. *Technológiai rendészettudomány, melynek keretein belül olyan technikai és szervezeti eszközök jönnének létre, amelyek birtokában a rendőri testület úgy működhetne, hogy azzal tanújelét adja politikai felelősségtudatának, és ahogy az társadalomtudományi szempontból kívánatos.*
4. *Történelmi rendészettudomány, mely egyrészt a jelenlegi társadalomtörténeti kutatások irányában fejlődik, másrészt viszont napjaink tudománytörténeti kutatásai felé is kitérőt tesz.*
5. *Összehasonlító rendészettudomány, mely kifejezetten Európa rendőri struktúráinak történelmével és jelenlegi szervezeti viszonyaival foglalkozik”* (CEPOL, 2007).

Úgy gondolom a fentieket a rendészettudományi doktori képzéseknél figyelembe lehetne venni, illetve a Rendészettudományi Doktori Iskola kutatási területeinek megreformálásánál az átalakítás egyik modellje lehetne.

A modern magyar rendészettudomány létrejötte

Magyarország földrajzi helyzetéből és történetéből adódóan ezer szállal kötődik Közép- és Nyugat-Európához. Így a rendészet területén is a modern magyar rendészet kialakulásában a nyugati modell, szakirodalom meghatározó szerepet játszott. Ezt igazolja, hogy a magyar rendészet kialakulásában meghatározó rendészettudományi művek felhasznált irodalmában a francia, angol és főleg német szakirodalom mindig megtalálható.

A magyar rendfenntartás történetében az államalapítást követően a törvényekben jelen van a középkori várak, városok rendeleteiben a közrend fenntartása, tűzrendészeti feladatok, bűnügyi tevékenységek szabályozása.

A magyar modern rendészet kialakulásának első jelei, hogy magyarul is megjelent a rendész (1806) és rendőr (1823) kifejezés. Korábban számtalan elnevezéssel illették a rend őreit. A baktertől a csendbiztoson és darabonton át, a perzekutorig stb.

A polgári típusú rendőrségről magyar nyelven elsőként Zsoldos Ignác írt, amikor a *Néhány szó a honi közbátorságról* szóló munkájában már a lelegején leszögezte, hogy „Szükséges az is, hogy a ’gonosznak meggátlására kívántató rendőrség legyen” (Zsoldos, 1838), mert véleménye szerint rendőrség nélkül nem lehet rendet fenntartani.

Később Karvasy Ágoston 1843-ban kiadott művében (Karvasy, 1843-44) első alkalommal rendszerezte és mutatta be az általa legfontosabbnak tartott rendészet elemeit, azok tartalmát. A könyvének a negyedik fejezetrésze és egy toldalék foglalkozik a rendészettel, rendőrséggel. Karvasy már a fejezet címében is fontosnak tartotta megemlíteni, hogy a rendőrséggel kapcsolatos ismereteket „policzia” vagy „rendőrségi tudománynak” nevezze. Bár ekkor a rendőr, rendőrség kifejezések már magyarul elterjedtek, Karvasy még megerősítésképpen a policzia kifejezést is alkalmazta. A rendőrségi tudomány kifejezés elsőként Karvasy művében található meg, amelyet 1843–1844-ben adtak ki, ezért ide datálhatjuk a rendészettudomány első említését, aminek ma 180 éve. A fejezetben elsőként a policzia fogalmát fejtette ki, amelyet ismét tudományként minősített. E szerint a „policzia aza a tudomány, melly azon elveket adja elő, mellyek szerint a belső bátorság, és a közrend a statusban minden lehetséges sértések, és balesetek ellen ótalmazik...” (Karvasy, 1843-44). A fogalmat azzal zárta, hogy a rendőrségi tudomány céljainak eléréséhez alkalmazott személyzetet policziának vagy rendőrségnek kell hívni. Itt is megerősítette a rendőrségi tudomány mivoltát. A rendőrségi tudomány fő elemeinek tartotta: a népesség policziát, szegényi policziát, közállomány bátorságát, személyi bátorságot, orvosi policziát. Következő művében már még egyértelműbben fogalmazott és közrendészeti tudományról írt. Ezt a könyvet mint egyetemi oktató azok számára írta, akik még nincsenek kellően beavatva a közrendészeti tudományba, ezért meg kell ismerkedniük a közrendészeti tudomány főbb elveivel, azok részleteivel, hogy kellő ismereteket szerezhessenek, amely később alapul szolgálhat a tudomány mélyebb berkeibe való behatoláshoz (Karvasy, 1862). Karvasy ebben a művében már nemcsak megemlítette a közrendészeti tudományt, hanem annak fogalmát is megjelenítette. Ezek szerint a „közrendészeti tudomány (*Po-lizeywissenschaft*) azon elveknek foglalatlja, melyeknek alkalmazása által az

államban a fenyegetődző veszélyek és háborítások közvetlenül elháríttatnak, azoknak káros következtetési megszüntetnek vagy enyhíttetnek és az emberek finomabb szükségletei, melyeket a magasabb műveltség kíván, kielégíttetnek” (Karvasy, 1862). Karvasy is utalt rá, hogy korábban közrendészetben az államtudományt értették és Európában több definíciót is alkalmaztak. Karvasy szerint is a közrendészet gyökerei az ókorba nyúlnak vissza, de a 19. századi formája a francia területre köthető, és véleménye szerint 1674-re datálható, amikor a francia király Párizs hatóságától a „közrendészeti kezelést elvette és azt a nagyobb rend miatt egy különös királyi közrendészeti igazgatóságra bízta” (Karvasy, 1862). Úgy gondolom Karvasy érdeme a hazai rendészettudomány kialakulásában elvitathatatlan, műveit a későbbi rendészettudomány művelői a mai napig idézik.

A rendészet kifejezés tudományos közegben való következő megemlézése 1854-re tehető, amikor is Pauler Tivadar jogtudós Borsigzky Dénes feletti emlékeztetésében a tudományok között felsorolta a rendészetet, amelynek részei „*az ipar-, szegénységi, műveltségi rendészet, tökéletes átalakítást nyertek*” (Borsigzky, 1854).

A rendészet tudományként való elismertetése és megismertetése terén úttörő szerepet játszott az első rendészetelméleti szakfolyóirat, a *Közbiztonság* megjelenése. A főszerkesztője, Forster József szerint a jövő rendőrség csak akkor felelhetett volna meg hivatásának és a követelményeknek, ha személyi állománya „*a rendészeti tudományban elméletileg is kiképeztetnek*” (Közbiztonság, 1870). A főszerkesztő később is következetesen használja a rendészettudomány kifejezést és a magas szintű rendészeti képzés elkötelezett híve.

A dualizmus az élet minden területén fejlődést hozott, így a rendészet területén is. Elindult a rendőrség államosításának (központosításának) folyamata, amelynek gondolata Karvasy Ágoston művének toldalék részében már megtalálható. Az ekkor még megálmodott országos állami rendőrség jól képzett állománya csak ideának bizonyult, ugyanis hiányzott a szakirodalom és a képzés intézményrendszere. A fővárosról szóló törvénnyel létrehozott első állami rendőrség hatásköréről és feladatairól szóló törvény megalkotása előtt Pichler Nándor jelezte, hogy a „*rendőrség igazgató hivatalnokainak minden tekintetben tudományosabbnak kell lenniük, mint az ítélő bírácoknak, mert míg a bíró a törvényt és tényálladékot veszi ítélete alapjául és pedig tanácsülésben, a rendőr számtalan esetenél minden anyag hiányával tetteleg fellépni és működni kénytelen*” (Pichler, 1876). Ezzel utalt arra, hogy a végrehajtó rendőr állomány tudományos felkészültségéhez csak tudományos igényességű képzés vezethet. Ezt a vonalat erősíti, hogy a fővárosi rendőrségről szóló törvény előkészítése során elkészült törvényjavaslatban a törvényalkotók szerint a rendészet, akkor már

jelentős szakirodalommal „*dicsekvő tudomány magaslatára emelkedett*” (Javaslat, 1881). A parlamenti vitában utaltak még a rendőri tudománnyal foglalkozó tudósokra, de név szerint nem említettek meg senkit sem.

Ennek a folyamatnak egy következő állomása Petrovics László könyvének 1884-ben való megjelenése. Petrovics könyvének (Petrovics, 1884) címe is már egyértelműen, határozottan a közrendészeti tudomány mellett érvel. Petrovics kifogásolta, hogy a rendészeti tudománynak mostoha a sorsa, mert még a jogtudományi tanintézetekben sincs tanszéke, hogy a rendőri pályára készülőket a rendészettudományi ismeretekkel felvértezhessék. A szerző könyvét a rendészeti szakirodalom hiányosságának enyhítése céljából készítette, melyet a leendő rendőrhivatalnokoknak szánt, ezért nemcsak elméleti, hanem gyakorlati ismeretekkel is bővítette művét. A könyvében a közrendészeti ismereteken túl közigazgatási és bünyügyi rendészeti ismereteket is közölt. Petrovics a rendőri hatalmat, továbbá annak tárgyait, gyakorlatát szabályozó jogszabályok összességét közrendészetnek, míg annak rendszeres oktatását közrendészeti tudománynak nevezte. Ebben az időben egy állami (fővárosi) és sok városi municipiális rendőrség volt hazánkban. Petrovics szerint ez volt az oka annak, hogy késett a rendőrség fogalmának tudományos meghatározása.

A tudományos közélet természetes jelensége, hogy a kutatók, a tudomány művelői az elméleti és a gyakorlati jelenségekről, problémákról diskurzust folytatnak. Ennek egyik illusztris megnyilvánulása a rendészet kontra közigazgatás vita a *Magyar Közigazgatás* című folyóirat lapjain 1896-ban (Sallai, 2015). A vita azt igazolja, hogy ekkor a rendészettudománynak jelentősebb irodalma halmozódott fel, és művelői a rendészet fogalmáról, tartalmáról tudományos igénnyel ütköztették nézeteiket. Továbbá a vita jól szemléltette, hogy a rendészet fejlődése milyen folyamaton, változásokon ment keresztül, és igazolta a német rendészettudománynak a magyar közigazgatásra, rendészetre gyakorolt hatását.

A magyar rendfenntartás, rendészet, rendőrség történetében kiemelkedő alkotások az 1903-ban és 1909-ben kiadott rendőrségi lexikonok (Laky – Rédey, 1903). A megjelent két lexikonban a rendészet, rendészettudomány szócikk ugyan nem szerepel, minkét mű lefedi a rendészet teljes területét.

A lexikon szerzőinek egyike volt Réde(i)y Miklós (Sallai, 2018), aki szívügyének tekintette a rendészetet mint tudományt, s annak egyetemi (önálló tanszékek) keretekben való oktatását, és a rendészettudományi szakirodalom publikálását, továbbá egy rendőrségi könyvtár létrehozását, amely biztosítaná a rendészettudományi közéletet. Réde(i)y a rendőrség államosítását szorgalmazta, amelyről az elképzeléseit mind tudományos cikkeiben, mind könyv formában közreadta. Réde(i)y Miklós, Dorning Henrik és a többi rendészeti szakember, rendőri vezető elképzelései a rendőrség államosításával célt értek, amelyet 1922-ben

követett a rendészeti tisztviselői szaktanfolyam, amely felsőfokú rendészeti képzésnek adhatott helyt, tankönyveivel bővítette a rendészeti szakirodalmat, és az ott végzett fogalmazók, felügyelők, detektívek ezáltal magas szakmai műveltségről adhattak számot.

A korszak kiemelkedő rendészeti szakembere volt Nagy Valér, aki nemcsak a gyakorlat, hanem az elmélet képviselője volt, és oktatói tevékenységével is kivívta az elismerést. Több cikke, könyve jelent meg a társadalom, rendészeti jog és más szakmai témakörökben. A téma szempontjából kiemelkedőnek tartom az 1928-ban, a *Rendőrr* folyóiratban megjelent *Van-e külön rendőri tudomány?* című cikkét. Az általános helyzetelemzést követően a címben feltett kérdésre egyértelműen megállapította, hogy a „*különálló rendőri tudománynak jogosultsága van*” (Nagy, 1928). Mivel abban az időben is vita folyt a rendőri, illetve rendészettudomány alkalmazásával, ezért nem meglepő, hogy Nagy Valér a rendőri tudományról írt. Mindezt azzal is indokolta, hogy a vita, ami folyik csak szűk körű, hisz a rendőri tevékenység túl gyakorlatias. Véleménye szerint a rendőrség egyetlen szervezete az államnak, amelyik a közbiztonsági hírszerzés, a megelőzés és az erőhatalom alkalmazás letéteményese, amelynek az irányítása céltudatosságot, szervezést, logikus időbeli tevékenységet igényel. A rendőrség az évek során megismerkedett két kimagasló tudománnyal: a kriminológiával és a kriminalisztikával. Nagy Valér szerint a „*rendőri szolgálat rendszeres, logikus, elméleti alátámasztása, bölcsellete és politikája, a rendőri gyakorlat módszeres ismertetése*” (Nagy, 1928) a rendőri tudomány. Véleményem szerint Nagy Valér a korszak egyik legjobban megfogalmazott rendőri tudomány fogalmát tette közzé a rendészeti folyóiratban, ami ma is helytálló azzal a különbséggel, hogy a 2003-ban, Szabó András MTA-n elhangzott vitaindítója óta a rendőri tudomány helyett a rendészettudomány kifejezés vált meghatározóvá, és 2019-ben – 110 év szünet után – kiadott szaklexikon is a rendészettudomány nevet viseli. Ugyanakkor elgondolkodtató, hogy Nagy Valér néhány évvel később a *Magyar Detektív* folyóiratban közzétett cikkében a rendészetet helyezte előtérbe és nevezte tudománynak. „*Mi a rendészeti politika? Az a tudomány, mely megállapítja, hogy a rendészet ellátására minő szervezet szükséges és miként működjék ez célszerűen*” (Nagy, 1933). Az írásában nem tért ki korábban publikált rendőri tudomány cikkére.

Tóth József 1938-ban, *A rendészettudomány fogalma a nemzeti szocialista államban* címmel a rendészet fogalmáról írt (Tóth, 1938) könyvében már egyértelműen fogalmaz, amikor rendészettudományt említ. Továbbá meggyőződése, hogy a rendészet bizonyos vonatkozásban állambölcséleti és politikai probléma, ezért közigazgatási szempontból a politika tárgyalja (Tóth, 1938). Német példára hivatkozva Tóth a rend fogalmát a bölcséleti tudományok közé sorolta.

A későbbiekben következetesen rendészettudomány megnevezést használt Robert Mohl rend, rendészet kapcsán kifejtett gondolatainak felvezetésénél.

A második világháború után a szovjet modell átvétele miatt a rendészettudomány elméletének és történetének kutatása, publikálása tabunak számított. Ebben az időszakban üdítő kivételnek számított a *Rendőrségi Szemle* megjelenése. A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 0023. sz. szigorúan titkos parancsa szerint: „*olyan egységes elméleti folyóiratot kell kialakítani, amely az egész Belügyminisztériumban felmerülő elvi, politikai és szakmai kérdéseket tudományos színvonalon elemzi és magyarázza.*” Ennek végrehajtása érdekében 1963. január 15-től az addig kiadott *Rendőrségi Szemlét*, *Büntetés-Végrehajtási Szemlét*, és a *Testnevelési és Sport Szemlét* egyidejű megszüntetéssel beolvasztotta az új elnevezésű, havi megjelenésű *Belügyi Szemlébe*. A folyóirat több mint hét évtizede a rendészettudomány zászlóshajója, és mára az MTA besorolás alapján A minősítéssel bír.

A rendészet mint tudomány az 1970-es (Szamel, 1977) évektől Szamel Lajos munkáiban (Szamel, 1985) jelenik meg újra, aki 1943-ban a rendészetből írta disszertációját.

Az 1990-es rendszerváltozás előtt a rendészet szakértelmisége részéről felmerült az igény a rendészet, rendészettudományi témák kutatására, publikálására és konferenciákon való megvitatására. A rendszerváltozást követően a szakma szinte egyhangúlag a rendészet tudományos rangjának méltó elismerésére, a rendészettudomány tudományos világba való befogadása mellett foglalt állást. Az ehhez vezető út nagyon nehéz és hosszú volt. Első nagy állomása a 2003. szeptember 17-én megtartott MTA IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztály osztályülése, ahol Szabó András³ akadémikus indítványozta, hogy az osztály fogadja be a rendőrtudományok doktori pályázatait. Az akkori eljárási szabály szerint nem az osztály, hanem az (MTA) Doktori Tanács tudományai közé került a rendőrtudomány. Az előterjesztés kapcsán rövid vitára került sor, amelyet azzal zártak, hogy az osztályelnök minden esetben konzultál a szóba jöhető bizottság elnökével, és azután dönt a doktori pályázatot illetően, hogy ki a kompetens elbírálni a dolgozatot (MTA Levéltár, 2003). A rendőr-, illetve rendészettudomány szavak használatában ekkor még zavarok mutatkoztak. Ugyanis míg az előterjesztő Szabó András szóban a rendőrtudomány kifejezést használta, addig az írásban előkészített, és az ülés során felolvasott anyag címében a rendészettudomány szerepelt. Szabó András előterjesztésének a címe a következő

3 Szabó András 1965-ben védte meg az állam- és jogtudományi kandidátusi, 1978-ban pedig akadémiai doktori értekezést. 1990-ben az MTA Állam- és Jogtudományi Bizottságának lett tagja. 1997 és 1998 között az MTA közgyűlési képviselője volt. 1998-ban a Magyar Tudományos Akadémia levelező, 2004-ben rendes tagjává választották meg. 1990-ben az Országgyűlés az Alkotmánybíróság tagjává választotta.

volt: *Helyet kér a rendészettudomány* (MTA Levéltár, 2003), amelynek részletes bemutatásától terjedelmi korlátok miatt eltekintek.

A fenti igénnyel párosult a szakmai vezetés és a rendészettudomány művelőinek támogatása, amely révén két évtizede létrejött a Magyar Rendészettudományi Társaság.

A rendészet oktatói, kutatói és szakmai művelői, a szakmai vezetés több évtizedes eredményes munkája révén 2012-ben, immár a MAB által jóváhagyott akkreditáció révén, hivatalosan is „tudomány” lett a rendészettudomány.

Végezetül 2014-ben Finszter Géza az MRTT megalakulásának 10. évfordulójára kiadott *Rendészettudományi gondolatok* című művében összegezte a rendészettudomány fogalmát, amely szerint a „rendészettudomány az állam- és jogtudományoknak azon ágazata, amelynek kutatási tárgya a rendészet szervezete, működése és a rendészeti jog. A rendészettudomány sajátos módszertana azoknak a társadalomtudományi metodikáknak az összessége, amelyek alkalmasak a kutatási tárgy feltárására. A rendészettudomány rendszere visszatükrözi a rendészeti rendszerre jellemző struktúrát” (Finszter, 2014). Úgy gondolom Finszter Géza gondolatai jól tükrözik a rendészettudomány lényegét és határait, és hosszú időre meghatározzák azokat a változó világban.

Befejezés, következtetés

A jelenlegi globalizált világban minden átalakul, minden változóban van. Ahhoz, hogy a jövőbeni (Fórizs, 2016) kihívásoknak megfeleljünk fontos tudni, hogy hogyan jutottunk el idáig, elődeink milyen tapasztalatokat szereztek a rendészet hétköznapijaiban. Hogyan jutottunk el az egyszerű rendfenntartási tevékenységektől a bonyolult, tudásalapú rendőri, rendészeti, vezetési munkavégzésig. Mára egyértelművé vált, hogy a modern rendészet kialakulásával párhuzamosan mind külföldön, mind hazánkban gyökeret eresztett a rendészettudomány, és a jövő rendészeti tisztviselője előtt egyetlen út van, a tanulás. Egy rossz hírem van a jövő ifjúságának. Miközben megkapnak minden technikai, informatikai támogatást, eszközt, minden eddiginél többet kell tanulniuk, hogy a globalizáció rendészettudományi kihívásainak meg tudjanak felelni. A rendészettudomány csak akkor biztosít ehhez stabil adat- és tudásbázist, ha a jövő rendészeti szakértelmisége felkészült azok alkalmazására. Mára azonban természetessé vált, hogy „a rendészettudományra napjainkban egy összetett fogalom alkotható, amely nem egy létező, az államés jogtudományok keretei közé szorítja a rendészettudományt, hanem önálló diszciplínaként határozza meg azt” (Hautzinger, 2020).

Véleményem szerint a modern rendészettudomány újabb kutatások eredményeinek közzétételével (Christián, 2022), és hazai, valamint nemzetközi szakirodalom megújulásával, rendészeti módszertanfrissítésével hozzájárulhat a rendészeti oktatás minőségének javításához, a fiatal szakemberek szellemi fejlődéséhez, a kritikai gondolkodás kialakításához és a problémamegoldó képesség fejlesztéséhez.

Felhasznált irodalom

(1870) *Közbiztonság*, 2(1).

1881. évi XXI. tv javaslat tárgyalása.

Borsigzky D. (1854). Pauler Tivadar emlékbeszéde alapító tag, jogtudós fölött. *Akadémiai Értesítő*, 15(14), 109–118.

Christián L. (2022). *Komplementer rendészet*. Ludovika Egyetemi Kiadó.

Bjorgo, T., Romero, F. d. B., Kwanten, C., Mawby, R., Pagon, M. & Jaschke, H-G. (2007). *Perspectives of police science in Europe: final report*. CEPOL.

Finszter G. (2014): A társadalomtudományok és a rendészet. In Gaál Gy. & Hautzinger Z. (Szerk.), *Rendészettudományi gondolatok. Írások a Magyar Rendészettudományi Társaság megalapításának egy évtizedes jubileuma alkalmából* (pp. 15–32). Magyar Rendészettudományi Társaság.

Fórizs S. (2016). A rendészeti változások iránya, tendenciái, mozgatórugói. In Gaál Gy. & Hautzinger Z. (Szerk.), *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XVII. A határrendésztől a rendészettudományig* (pp. 31–41). Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja.

Hautzinger Z. (2020). A rendészettudomány határtudományai. *Magyar Rendészet*, 20(3), 137–146.

Karvasy Á. (1843-44). *A politikai tudományok rendszeresen előadva I-III*. Streibig.

Karvasy Á. (1862). *A közrendészeti tudomány*. Emich Gusztáv.

Laky I. & Rédey M. (1903). *Rendőrségi lexicon*. Stephaneum Nyomda.

Lippai Zs. & Sallai J. (2022). Helyet kér a rendészettudomány. *Belügyi Szemle*, 70(9), 1829–1852. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.9.6>

Nagy V. (1928). Van-e külön rendőri tudomány? *Rendőr*, 2(2), 11–12.

Nagy V. (1933). Rendészeti politika. *Magyar detektív*, 8(1), 1.

Petrovics L. (1884). *Közrendészeti tudomány és a magyar rendőri gyakorlat*. Pannónia Könyvnyomda.

Pichler N. (1876). *Nézetek a rendőrségről. Általában és különösen a fővárosi rendőrségről*. Fanda és Frohna könyvnyomdája.

Sallai J. (2015). Közigazgatás vagy rendészet? A Kiss Mihály kontra Falcsik Dezső vita 1896-ban. *Magyar Rendészet*, 15(3), 141–147.

Sallai J. (2018). Réde(i)y (Rohrbacher) Miklós rendőrtudós élete munkássága. In Finszter G., Korinek L. & Végh Zs. (Szerk.), *Ünnepi kötet a 70 éves Dános Valér tiszteletére* (pp. 107–114). Belügyminisztérium.

- Sz. n. (1872). Rendészetről II. *Közrendészeti lap*, 4(5), 1.
- Sz. n. (1903). Jogélet–régí Pergamon közrendészete. *Magyar Jogász-Ujság*, 2(2), 404.
- Sz. n. (1909). Rendőri tudomány az egyetemen. *Jogtudományi Közlöny*, 44(13), 109.
- Sz. n. (2003). *A IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztály ülésének anyaga 2003. szeptember 17.* MTA Levéltár.
- Szamel L. (1977). *Magyar közigazgatás-tudomány*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Szamel L. (1985). A modern rendészet-fogalom és következményei. In Ádám A. (Szerk.), *Jubileumi tanulmányok*, 40. (pp. 253–263). Janus Pannonius Tudományegyetem és Jogtudományi Kara.
- Tóth J. (1938). *A rendészetfogalom a nemzeti szocialista államban*. Szent János Nyomda.
- Zsoldos I. (1938). *Néhány szó a honi közbátorságról*. Trattner-Károlyi.

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Sallai J. (2024). A magyar rendészettudomány 180 éve. *Belügyi Szemle*, 72(5), 791-803. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2024.v72.i5.pp791-803>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Sallai János, aki a sallai.janos@uni-nke.hu e-mail címen érhető el.